

ZWEINS, DE HERVORMDE KERK

De kerk werd gebouwd in de jaren 1782 - 1783 ter vervanging van een uit gele kloostermoppen opgetrokken kerk, die aan de H. Regina (Maria als koningin van de hemel) was gewijd. De oude kerk had een toren met zadeldak; bij de nieuwe kerk werd de functie van de klokkentoren overgenomen door een dakruiter, waarin de in 1471 door Steven Bütenduc gegoten klok weer werd opgehangen.

Het meubilair :

De eiken preekstoel met gesneden bloemmotieven is in 1783 gemaakt door de antiëksnijder Hermannus Berkenbijn; ook het doophek en de lezenaar dateren uit die tijd, evenals de beide herenbanken met overkappingen. Beide banken dragen de wapens van de stichters, de bank van Amelia W. Lycklama à Nijeholt, weduwe van Vincentius van Glinstra (te herkennen aan het wapen Glinstra, met de haan) en de bank van Julius M. van Beijma (thoe Kingma), te herkennen aan het wapen met de twee gekruiste lisdodden.

In de noord-oostmuur is een zandstenen epitaaf gemetseld dat herinnert aan de vroege dood, in 1652, van Jaeycke van Viersen, de echtgenote van Ignatius van Kingma. Het gedicht op de epitaaf van ds. Hesenaar vermeldt, dat ze amper 33 weken gehuwd was en overleed terwijl haar man, als kolonel, in Brouwershaven in garnizoen lag. Ze woonden op Kingmastate, een eindje buiten het dorp.

De Rouwborden:

Drie rouwborden hebben betrekking op het geslacht Dixtra uit Huizum (wapen met dubbelkoppige adelaar met lelie), namelijk op Serapius († 1669), diens dochter Frouck († 1677) en kleindochter Maria van Adius († 1680). Het vierde bord is naamloos, maar uit het wapen, gecombineerd met de overlijdensdatum, valt op te maken, dat dit bord werd vervaardigd voor Hendrina Loë, echtgenote van Matthijs Alefs van Idsinga.

De grafzerken:

Naast verschillende eenvoudige grafzerken van boerengeslachten vallen een drietal zerken op van de geslachten die op het naast de kerk gelegen Heremastate hebben gewoond. Hier liggen een deel van de fraai beeldhouwde zerk van Sybrant van Herema en Auck van Camstra uit omstreeks 1550, en drie zerken van hun kleinkinderen Luts, Ryurd en Wigle, kinderen van Jelger van Feytsma en Auck van Heerma. Ook van het verder van de kerk gelegen Kingmastate zijn een drietal zerken aanwezig: de zerk van Intte van Kingma († 1590) en echtgenote Tryn Saekles Sanstra, de zerk voor hun zoon Sakele van Kingma († 1652) en echtgenote van Buck Toemesdochter van Sloten, en de zerk voor hun zoon Ignatius (= Intte) van Kingma († 1700) en echtgenote, de reeds eerder genoemde jong overleden Jaike van Viersen. Een heel bijzondere zerk is de portretzerk voor Claes van Adelen († 1553). De Van Adelen beroemden zich erop, dat ze zouden afstammen van de Oud-friese koningen, hierop wordt in de Latijnse tekst ook gezinspeeld. Overigens hoort deze zerk hier in de kerk niet thuis, maar hij komt uit de kerk van Sexbierum. Blijkbaar heeft men daar in een ver verleden een soort uitverkoop gehouden, want tot nu toe zijn er nog drie zerken uit de kerk van Sexbierum gevonden: twee in Mantgum (in de hervormde kerk) en één te Leeuwarden (aan het Schavernek).

Fragmenten van een doopvont:

Tijdens de restauratiewerkzaamheden werd een zevental taps-toelopende gele kloostermoppen gevonden, vijf voorzien van complete personen in Bourgondische keldij en twee van een borstbeeld. Vermoed wordt dat het onderdelen zijn van een doopvont. Een en ander lag onder platen zandsteen van het altaar ten noorden van de kerk in het kerkhof verstopt.

Het orgel.

De kerk van Zweins had al vroeg een orgel. In 1785 werd er een nieuw orgel gebouwd door Johan Fr. Wenthin uit Emden. Het werd een zeer fraai orgel, waarbij het klavier aan de voorkant kon worden afgesloten met houten jaloezieën. Het orgel werd al vlak na de oplevering geroemd om zijn luxe afwerking en vanwege de fraaie klank van vooral het houten pijpwerk. De rococo-vormgeving is voor Friesland uniek, en werd in 1788 in Wieuwerd nagevolgd door de orgelbouwer Rudolf Knol, die ook uit Oost-Friesland afkomstig was.

In 1877 werd het orgel door L. van Dam en zonen gerestaureerd en grondig gewijzigd, waarbij de klaviatuur naar de zijkant verhuisde. Ook het aantal registers werd gereduceerd. Wel werd veel Wenthin-pijpwerk opnieuw gebruikt en op een Van Gruisen-lade opgesteld (de Van Dams gooiden niet graag iets weg en het drukte de kosten) Van Dam liet het geheel aanmerkelijk zakken, zodat er achter het pijpenfront maar weinig pijpen meer staan. Het fraaie Wenthin-orgel is er dus totaal door verminkt. Momenteel is het orgel onbespeelbaar en er zijn vage plannen tot reconstructie van het Wenthin-orgel. De dispositie uit 1785 was zeer uitgebreid voor een éénklaviers orgel:

Prestant	8 vt	Nassat	3 vt
Bourdon	16 vt discant	Salicat	2 vt
Holpijp	8 vt	Woudfluit	2 vt
Fluit Travers	8 vt	Mixtuur (3,4, 5 sterk)	
Prestant	4 vt	Clairon	8 vt
Violon	4 vt	Vox Angelica	8 vt
Gemshoorn	4 vt		

De huidige dispositie luidt:

Prestant	8 vt	Viola di Gamba	8 vt
Bourdon	16 vt	Discant Fluit Travers	4 vt
Holpijp	8 vt	Gemshoorn	2 vt
Octaaf	4 vt	Trompet	8 vt discant

Eén klavier (C- f"), aangehangen pedaal. Het klavier is vermoedelijk nog van Wenthin, gezien van de Van Dams afwijkende details.

D.J. van der Meer
1993